

«فرهیبختگان» وضعیت برترین ناشران مقالات علمی جهان را بررسی کرد

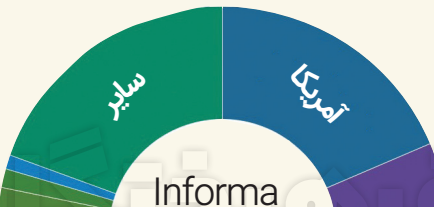
خسبیس ترین کشورها در انتشار مقالات علمی را بشناسید

۷۵ درصد مقالات؛ ۲۰ ناشر و ۲۰ کشور

درحالی که جامعه جهانی پژوهش تلاش می کند سیستم ارتباطی علمی متنوع و متنافه را ارائه دهد، نخستین گام در هر فرآیند تحول آفرین، گرفتن سهم از وضعیت فعلی است. نمودارهایی که در ادامه گزارش می آیند، توزیع مقالات علمی منتشرشده در سطح کشورهای مختلف (بسته به توزیع وابستگی نویسنده مسئول یا همان پژوهشگر اصلی مقاله) و نیز ناشر است. محققان دانشمندان از هر کشوری تمایل دارند که مقالات علمی خود را در مجلات و ژورنال های تعداد محدودی از ناشران منتشر کنند که ترجیحا معروف هستند و اسم و رسمی دارند. به گزارش esac-initiative، بیش از ۷۵ درصد از خروجی مقالات پژوهشی هر کشوری معمولا در ژورنال ها و مجلات حدود ۲۰ ناشر منتشر می شوند، درحالی که تمرکز انتشار اکثریت مقالات علمی روی ۳ یا ۴ ناشر است. در نتیجه تمرکز روی بازار ناشران دانشگاهی بسیار بالاست و اهمیت فراوانی دارد، به طوری که تعداد انگشت‌شمارمی از ناشران هستند که اکثر مقالات علمی را در دنیا منتشر می کنند. با نگاه به سهم بازار مقالات از هر ناشر که معمولا این سهم در هر جامعه‌ای نسبت به جوامع دیگر متفاوت است، می توان دریافت که بیش از ۷۵ درصد از مقالات علمی منتشرشده از سوی هر ناشر، متعلق به نویسندگان حدود ۲۰ کشور دنیاست.

مقالات قدرت‌های علمی کجا منتشر می شوند؟

چین که در سال های اخیر در تولید علم آمریکا را پشت سر گذاشته، در زمینه انتشار مقاله فعالیت خوبی از خود نشان داده است. از نظر تقسیم‌بندی هایی که در زمینه سهم ناشران علمی در کشورها عنوان شده، ۲۸٫۶ درصد از مقالات علمی چین در انتشارات الزویور، منتشر شده‌اند که بالاترین سهم از مقالات این کشور را به‌خود اختصاص می دهند. بعد از آن، انتشارات اسپرینگر نیچر، قرار دارد که ۱۳٫۶ درصد از انتشار مقالات چین را تشکیل می دهد. انتشارات ویلی هم ۷٫۳ درصد از انتشار مقالات پژوهشی این کشور را برعهده گرفته است. ۴٫۳ درصد از مقالات چینی‌ها به‌طور مشترک در انتشارات MDPIAG و موسسه ناشران برق و الکترونیک منتشر می شود. در این میان ۱۷ درصد از مقالات این کشور که سهم بالایی را به‌خود اختصاص می دهد، در سایر انتشارات به چاپ می‌رسند. در مقابل آمریکا که تا سال ها ایلدرت تولید علم دنیا بود، ۲۱٫۹ درصد از مقالات را در انتشارات الزویور، ۱۱٫۶ درصد از مقالات را در اسپرینگر نیچر و ۱۰٫۴ درصد از مقالات در انتشارات ویلی منتشر می کند. بالاترین سهم مقالات آمریکایی یعنی ۲۲٫۳ درصد در سایر انتشارات به چاپ می‌رسند. درمورد انگلیس هم بالاترین آمار انتشار مقاله با ۲۲٫۴ درصد در انتشارات الزویور و بعد از آن، ۱۲٫۸ درصد در اسپرینگر و ۱۱٫۶ درصد در ویلی به چاپ می‌رسد. سهم سایر انتشارات از چاپ مقالات محققان انگلیسی ۱۶ درصد است. آلمانی‌ها ۲۰٫۲ درصد از مقالات خود را در الزویور، ۱۸٫۳ درصد را در اسپرینگر نیچر، ۱۱٫۲ درصد از مقالات را در ویلی و نیز ۱۷٫۵ درصد از مقالات خود را در سایر انتشارات به چاپ می‌رسانند. محققان فرانسه سهم بالاتری از مقالات خود را در الزویور منتشر می کنند به‌طوری که سهم مقالات آنها برای این ناشر ۳۱٫۳ درصد است. حدود ۱۳٫۵ درصد مقالات هم در اسپرینگر نیچر، ۸٫۷ درصد در ویلی و ۱۶٫۶ درصد از مقالات این کشور در سایر انتشارات به چاپ می‌رسد.

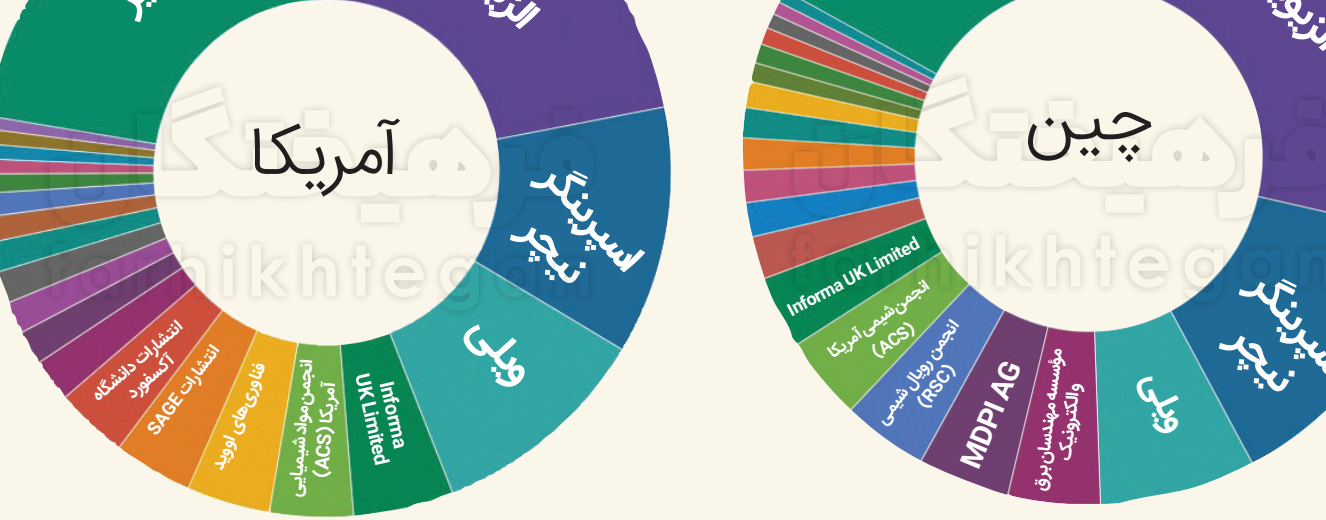
درمورد ایران انتشارات الزویور سهم بالاتری را بین سایر انتشارات از آن خود کرده، به طوری که ۲۳٫۱ درصد از کل مقالات محققان ایرانی توسط این ناشر منتشر می شود. سهم اسپرینگر نیچر هم با ۱۹ درصد بالاست. انتشارات ویلی با ۸ درصد و Informa UK Limited با ۷٫۲ درصد در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند. در این بین، ۲٫۲ درصد از مقالات ایران در انتشارات موسسه مهندسان برق و الکترونیک، ۱٫۹ درصد در انتشارات SAGE، ۱٫۲ درصد از مقالات انتشارات موسسه فناوری و مهندسی، ۱٫۲ درصد در انتشارات JOP، ۱٫۲ درصد در انتشارات انجمن شیمی رویال به چاپ رسیده‌اند. در این بین، ۱٫۶ درصد از مقالات محققان ایران در سایر انتشارات منتشر می شود.

انتشار یک‌سوم مقالات ایرانی در الزویور

بازار نشر مجلات علمی درحال گذار است، درحالی که بخش بزرگی از ناشران هنوز مجلات خود را تحت یک مدل کسب و کار، به‌صورت پرداخت اشتراکی به فروش می‌رسانند. اما در این میان نمی توان انتشار مقالات با دسترسی آزاد را منکر شده که هر روز به تعداد آنها اضافه می شود.

ناشران و پلتفرم‌هایی که این مدل مقالات را منتشر می کنند و در اختیار کاربران قرار می دهند، چندسالی است فعالیت خود را آغاز کرده و به بلوغ رسیده‌اند و ناشران علمی درحال آزمایش این مدل کسب وکار دسترسی آزاد به مقالات هستند. حتی تعداد موسسات پژوهشی و کنسرسیوم‌های کتابخانه‌ای هم که درمورد توافقنامه‌های تحول آفرین مذاکره می کنند،

درحال افزایش است.

الزویور ، اسپرینگر و ویلی؛ ۳ ناشر اصلی مقالات

ناشر علمی الزویور که درمرد انتخاب محققان کشورهای مختلف برای انتشار مقالات علمی قرار گرفته، سهم انگلیس بالایی از مقالات کشورهای مختلف را نیز کسب کرده است به‌طوری که ۲۳٫۳ درصد از مقالات الزویور مربوط به مقالات چین است. پس از آن هم آمریکا قرار دارد که ۱۶٫۳ درصد از مقالات علمی این ناشر علمی را تشکیل می دهد. در این میان، سهم انگلیس ۴٫۲ درصد، سهم هند ۴ و سهم آلمان ۳٫۵ درصد است. در این بین، مقالات محققان ایران هم در انتشارات الزویور ۲٫۵ درصد گزارش شده است. سایر کشورها هم سهم ۱۵٫۸ درصدی از

مقالات این انتشارات را به خود اختصاص داده‌اند. در مورد انتشارات اسپرینگر نیچر هم ۱۹٫۶ درصد از مقالات از آن چین است و بعد از آن، مقالات آمریکایی با ۱۵٫۳ درصد دره دوم قرار می‌گیرد. سهم آلمان از مقالات این ناشر ۵٫۷ درصد، سهم هند ۴٫۸ درصد و سهم انگلیس ۴٫۳ درصد است. ایران هم ۲٫۶ درصد از کل مقالات این ناشر علمی را تشکیل می دهد. درمورد انتشارات ویلی، آمریکا با ۲۱٫۲ درصد بیشترین حجم از مقالات این ناشر را شامل می‌شود. پس از آن چین سهم ۱۶٫۲ درصدی، انگلیس سهم ۵٫۹ درصدی، آلمان سهم ۵٫۵ درصدی و استرالیا سهم ۴٫۲ درصدی در مقالات انتشارات اسپرینگر دارد. با توجه به اینکه سه ناشر الزویور، اسپرینگر و ویلی برتعدادترین مقالات منتشرشده در کشورهای دنیا را از آن خود کرده‌اند، انتشارات Informa UK Limited نیز، جزء انتخاب‌های نخست محققان برای انتشار مقاله

بازار نشر مجلات علمی درحال گذار

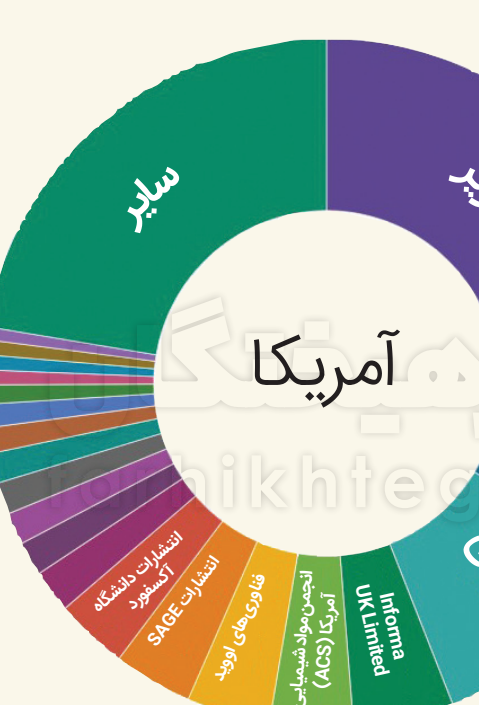
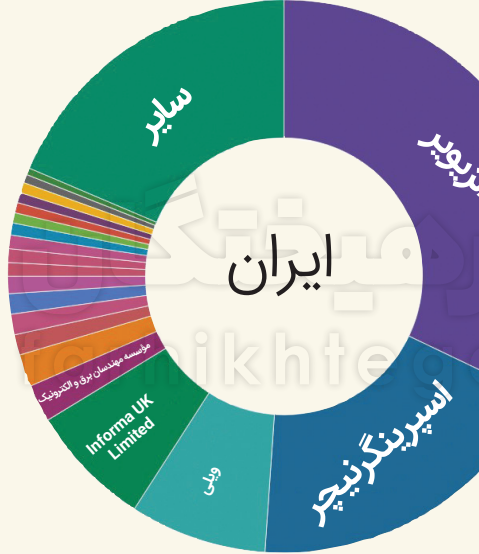
است،

درحالی که بخش بزرگی از ناشران هنوز مجلات خود را تحت یک

مدل کسب و کار، به‌صورت پرداخت اشتراکی به فروش می‌رسانند. اما در این میان نمی توان انتشار مقالات با دسترسی آزاد را منکر شده که هر روز به تعداد آنها اضافه می شود.

ناشران و پلتفرم‌هایی که این مدل مقالات را منتشر می کنند و در اختیار کاربران قرار می دهند، چندسالی است فعالیت خود را آغاز کرده و به بلوغ رسیده‌اند و ناشران علمی درحال آزمایش این مدل کسب وکار دسترسی آزاد به مقالات هستند. حتی تعداد موسسات پژوهشی و کنسرسیوم‌های کتابخانه‌ای هم که درمورد توافقنامه‌های تحول آفرین مذاکره می کنند،

درحال افزایش است.

قراردادهای تحول آفرین یکی از استراتژی‌های کلیدی سازمان‌های پژوهشی متحد جهانی براساس طرح دسترسی آزاد ۲۰۲۰ (Open Access Initiative) هستند که همراه با سایر اقدامات برای حمایت از فضاهایی برای انتشار آزاد پژوهش اعمال می‌شوند. قراردادهای تحول آفرین با چهارچوبی موقت برای موسسات تلاش می کند تا منابعی را که در حال حاضر صرف اشتراک مجلات و ژورنال علمی می شوند، تبدیل به هزینه‌هایی برای حمایت از مدل‌های کسب‌وکار در زمینه مقالات دسترسی آزاد کند که مطابق با اولویت‌های انتشارات خاصی جامعه هستند. به عبارتی، این قراردادها که مبتنی بر اشتراک هستند، به مدلی تغییر پیدا می‌کنند که ناشران برای خدمات انتشارشان با دسترسی آزاد بهای متصفانه‌ای دریافت می‌کنند. در حال حاضر بیش از ۵۰۰ قرارداد اینچنینی در بیش از ۳۰ کشور با بیش از ۵۰ ناشر بزرگ و کوچک وجود دارد که باعث شده برترین ناشران علمی، بیش از ۱۵۰ هزار مقاله را در سال ۲۰۲۲ در شمار مقالاتی با دسترسی آزاد قرار دهند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که قراردادهای تحول آفرین باعث رشد مقالاتی

با دسترسی آزاد در سال‌های اخیر در دنیا و نیز گسترش کشورهایی شده است که این قراردادها را به‌عنوان بخشی از استراتژی‌های دسترسی آزاد خود پذیرفته‌اند. در بررسی کشورهای دنیا از نظر تعداد مقالات با دسترسی آزاد، انگلیس، آلمان وهلند در صدر مجموع مقالات با دسترسی آزاد قرار دارند. تعداد کل مقالات دسترسی آزاد انگلیس در سال ۲۰۱۹ مقاله حدود ۵ هزار مورد بوده که در ۲۰۲۰ این تعداد به ۲۵ هزار و ۲۵ مقاله رسید. با رشد چشمگیری که این کشور در آزاد کردن دسترسی مقالات داشته، مجموع کل مقالات دسترسی آزاد انگلیس در ۲۰۲۲ به ۱۵۶ هزار و ۷۵۰ مقاله رسیده است. اگر بخواهیم تعداد مقالات را به‌طور تسالیانه حساب کنیم، رشد سالانه تعداد مقالات دسترسی آزاد انگلیس از ۵ هزار مقاله در ۲۰۱۹ به ۵۳ هزار و ۵۳۳ مقاله در سال ۲۰۲۲ رسید. در ۲۰۲۲ نیز تاکنون ۴۴ هزار و ۳۶۳ مقاله به صورت دسترسی آزاد منتشر شده است.

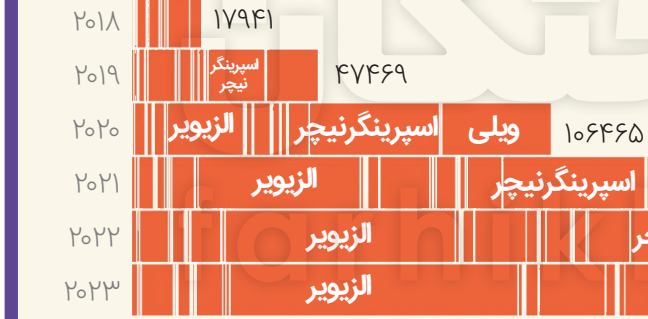
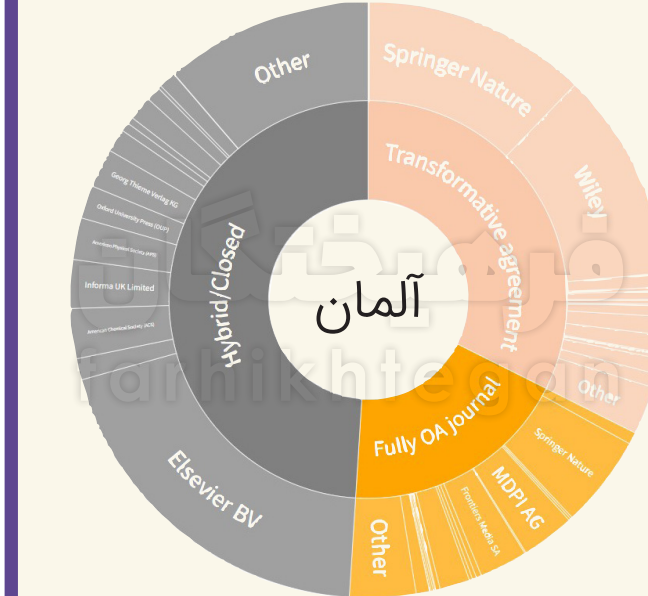
بعد از انگلیس، آلمان رده دوم را از آن خود کرده که تعداد مقالات دسترسی آزاد این کشور در ۲۰۱۵ تنها ۳۰۰ مقاله بوده و تا سال ۲۰۱۸ رشد آن تقریبا به صورت خطی ادامه داشت اما از سال ۲۰۱۹ که تعداد آن ۱۲

کدام کشورها مقالات آزاد بیشتری دارند؟

مورد رسید که ۲۰۲۲ تا ۵۴ هزار و ۶۰۵ مقاله رسیده است. اما در بررسی مقالات آزاد سالانه، در حالی که تعداد مقالات آزاد آمریکا در ۲۰۲۱ حدود ۱۰ هزار و ۴۶۲ مورد بوده، تعداد مقالات آزاد این کشور از ۱۹ هزار و ۱۷۸ مورد در ۲۰۲۲ به ۱۹ هزار و ۴۸۰ مقاله رسید که شیب کند اما رو به رشدی را پشت سر گذاشته است.

چنین هم در مجموع در سال ۲۰۱۹ تنها حدود ۲۴۴ مقاله آزاد داشته و با شیبی متوسط، تعداد مقالات آن تا سال ۲۰۲۲ به ۹۶۹ مقاله رسید اما از سال گذشته تاکنون جهش رشدی در مقالت آزاد این کشور اتفاق افتاده به طوری که ششمار آن به ۱۹ هزار و ۹۰۴ مقاله رسیده است. در بررسی رشد سالانه این مقالات، تعداد مقاله آزاد چین در ۲۰۲۲ حدود ۳۸۰ مورد بوده که در سال جاری، ۱۳۳۱ مقاله آزاد به آن اضافه شده است.

در مقایسه مجموع تعداد مقالات با دسترسی آزاد را بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۳ بین کشورهای مختلف در نظر بگیریم، این تعداد از ۱۵۰ مقاله در ۲۰۱۴ آغاز شده و در ۲۰۱۵ به ۲۴۵۰ مورد رسید. این تعداد در ۲۰۱۹ حدود ۴۷ هزار و ۴۶۹ مقاله بود که با سرعت رشدی که در سال‌های اخیر با آن مواجه بود در ۲۰۲۲ به ۲۲۸ هزار و ۹۸۵ مقاله با دسترسی آزاد رسید.

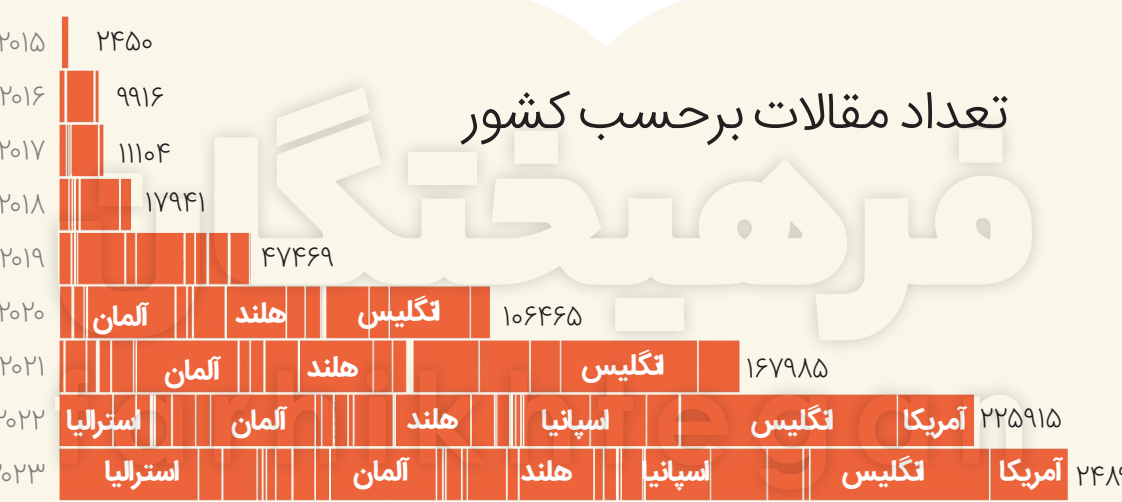

هزینه پردازش مقالات آزاد

اگرچه بیشتر مجلات نمایه‌شده در فهرست مجلات دسترسی آزاد بدون هزینه‌های پردازش مقاله فعالیت می‌کنند، اما مدل کسب و کار اولیه آنها که از سوی بیشتر ناشران اتخاذ شده، مبتنی بر پرداخت نویسندگان است. درحالی که کتابخانه‌های پژوهشی بیشتر مسئولیت مالی را بر عهده خوانندگان گذاشته‌اند و در زمینه انتشار مقالات با دسترسی آزاد، پژوهشگران به عنوان نویسنده عمدتا به مدیریت تعامل مالی با ناشران علمی وگذار دارند.

سهم کشورها از مقالات آزاد و اشتراکی

براساس قرارداد‌های تحول آفرینی که در کشورها مورد موافقت قرار گرفته برخی کشورها هستند که حجم بالایی از مقالات خود را در حالت اشتراکی به آزاد تغییر داده‌اند. براساس این سوندر که بر ۲۰۳ درصد از مقالات آن ۱۷٫۴ درصد از قرارداد تحول آفرین استوار است، ۱۲٫۴ درصد آزاد هستند. در این میان، کشور غنا با ۳۸٫۳ درصد بالاترین میزان انتشار مقالات با دسترسی آزاد را در اختیار دارد و ۶۰٫۲ درصد از مقالات آن به‌صورت اشتراکی عرضه می‌شوند. کمترین میزان مقالات آزاد هم با ۱۰٫۸ درصد مربوط به مولدایی است که ۸۹٫۲ درصد از مقالات را مقالات اشتراکی تشکیل می‌دهد. در این میان، سهم آمریکا از مقالات آزاد تنها ۱۲ درصد و میزان مقالات اشتراکی ۸۰٫۲ درصد است و تنها ۵٫۸ درصد از آنها را قرارداد تحول آفرین تشکیل می‌دهد. چینی‌ها هم سهم ۲۳٫۵ درصدی از مقالات دسترسی آزاد دارند و ۷۶٫۱ درصد از مقالات آنها نیز به‌طور اشتراکی عرضه می‌شوند. مجموع مقالات آزاد انگلیس هم ۱۶٫۶ درصد و مقالات اشتراکی نیز ۲۰٫۹ درصد گزارش شده است.

تعداد مقالات برحسب کشور

روند رو به رشد ناشران در دنیا

طی چند دهه گذشته، ناشران علمی جدید بسیاری تأسیس شده و تعدادی از این ناشران درحال حاضر در میان بزرگ‌ترین ناشران دانشگاهی جهان هستند. در همین زمان، بزرگ‌ترین ناشران مقالات اشتراکی تأسیس شده و در عین حال که مقالات و مجلات دسترسی آزاد را نیز کسب کرده‌اند، مجلات اشتراکی خود را نیز حفظ کرده‌اند و به عبارتی، به این ناشران اجازه داده‌اند که مقالات آزاد و هم مقالات اشتراکی را عرضه کنند. در بررسی سهم مجلات آزاد و اشتراکی بزرگ‌ترین ناشران دانشگاهی و علمی جهان باید پیامدهای مالی آنها را نیز مورد توجه قرار داد. مدل اشتراکی مقالات، فرصت بهره‌مندی از جریان دوم درآمدی را در اختیار ناشران قرار می‌دهد به طوری که درآمدی را از هزینه‌های انتشار دسترسی آزاد به دست می‌آورند.

ارزیابی موقعیت بازار برحسب قیمت و تاثیر

علاوه بر مقایسه هزینه، روش دیگری برای ارزیابی هزینه خدمات انتشار با دسترسی آزاد هر ناشر وجود دارد که موقعیت رقابتی آن از منظر پرداخت نویسنندگان است. «تاثیر استناد متنی» (SNIP) تاثیر عادی‌شده منبع مجلات در هر مقاله را اندازه‌گیری می‌کند و امکان مقایسه مستقیم مجلات در زمینه‌های موضوعی مختلف را فراهم می‌کند. به نظر می‌رسد در مجلاتی که تمام مقالات آنها به‌صورت دسترسی آزاد منتشر می‌شوند، ارتباط قوی‌تری بین هزینه خدمات انتشار و تاثیر آن وجود دارد. با توجه به موقعیت رقابتی، بیشتر ناشران حول هزینه‌های پایین‌تر و قیمت‌های پایین‌تر با توجه به مجلات ترکیبی جمع شده‌اند.